

26.06.2018

Oikeusministeriö/ saamelaiskäräjälakimuutosta valmisteleva toimikunta

VN 675/2018

Inarin kunnan lausunto hallituksen esitykseen (18.6.2018) saamelaiskäräjälain muuttamiseksi

Inarin kunnanjohtaja on jättänyt 25.1.2018 saamelaiskäräjälain muutosta valmistelevalle toimikunnalle kunnan kannanoton uudistuksesta. Inarin kunta on 21.2.2018 antanut aiemmasta lakiesityksestä lausunnon, joka pohjautuu kunnan vuonna 2015 perustuslakivaliokunnalle antamaan lausuntoon silloin vireillä olleesta saamelaiskäräjälain muuttamisesta. Tämä lausunto on uutta lakiesitystä koskeva päivitys kunnan aiemmista kannanotoista.

3 § Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon

Saamelaiskäräjälakitoimikunnan uudessa esityksessä saamelaiskäräjälain muuttamiseksi on 3 § *Saamelainen* muutettu muotoon 3 § *Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon*. Uudessa laissa ei oteta kantaa siihen, kuka on saamelainen, vaan ainoastaan siihen, kenellä on oikeus äänestää käräjävaaleissa. Täten saamelaiskäräjälaissa siirryttäisiin yhteispohjoismaiseen, kieliperusteiseen saamelaismääritelmään.

Kieliperusteisuutta on laajennettu seuraavasti:

Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon on henkilöllä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen: "1. että henkilö itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai *isoisovanhemmistaan* on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään"

Inarin kunta huomioi, että neljänteen polveen ulottuvan kieliperusteisuuden, *isoisovanhemman* ensimmäisen kielen todentaminen voi olla hankalaa ja tulkinnanvaraista.

Polveutumisperustetta sen sijaan on kavennettu seuraavasti:

2) että ainakin toinen hänen vanhemmistaan on merkitty tai *on ollut* merkittynä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan muutosesitys polveutumisperusteen kaventamisesta heikentää esim. sellaisten saamelaista sukua olevien syntyperäisten inari-
laisten tilannetta, jotka eivät ole Saamelaiskäräjien vaaliluettelossa.

Inarin kunta edellyttää, että 3 §:n oikeudesta tulla merkityksi vaaliluetteloon määrityksiä ei käytetä taannehtivasti oikeuskäytäntöön.

26.06.2018

9 § Neuvottelu- ja yhteistoimintavelvoite

Kunnan toiminnan kannalta merkittävin muutosesitys on nykyisen neuvotteluvelvoitteen muuttaminen yhteistoimintavelvoitteeksi seuraavasti:

Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat neuvottelevat yhteisymmärrykseen pyrkien Saamelaiskäräjien kanssa saamelaisten kotiseutualueella toteutettavista tai vaikutuksiltaan sinne ulottuvista sekä muista erityisesti saamelaisten kieleen tai kulttuuriin taikka heidän asemaansa tai oikeuksiinsa alkuperäiskansana vaikuttavista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä.

Viranomaisen ja muun julkisen hallintotehtävää hoitavan on laadittava käytystä neuvotteluista pöytäkirja.

Inarin kunta pitää tärkeänä, että kaikissa olosuhteissa kunnallisen itsehallinnon toimivaltuudet ja toimiala säilyvät ja niissä erityisesti maankäytön yleis- ja yksityiskohtainen suunnittelu ovat kunnan perustehtäviä. Nykyinen neuvotteluvelvoite esim. kaavoitusasioissa on toiminut kohtuullisen hyvin.

Saamelaiskäräjälakiehdotuksessa esitettyä neuvotteluvelvoitteen laajentamista yhteistoimintavelvoitteeksi Inarin kunta ei pidä tarpeellisena vaan jopa kunnan kaavoitusoikeutta ja -velvollisuutta rajoittavana. Inarin kunta pitää tulkinnallisuutta lisäävänä myös lakiehdotusta, jossa viranomaisilta edellytetään pyrkimystä yhteisymmärrykseen, mutta samaa velvoitetta ei edellytetä Saamelaiskäräjiltä.

Neuvotteluvelvoitetta sovellettaessa esim. saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvissa elinkeinoissa on otettava huomioon, että suurin osa saamelaisten nykyisistä elinkeinoista on muita kuin perinteisiä elinkeinoja. Suomessa vain pienehkö osa saamelaisista omistaa poroja ja heistäkään kaikki eivät saa päätoimentuloaan poronhoidosta. Inarin kunta toteaa, että mm. matkailu on merkittävä elinkeino kaikille alueella asuville, myös saamelaisille.

Neuvotteluvelvoitteen laajentaminen erikseen luetelluista asioista yleisvelvoitteeksi Inarin kunta ei pidä oikeana. Nykyisen lain selvä määritelmä, mitä neuvotteluvelvoite koskee, on selkeämpi kuin esitetty yleisvelvoite. Pykälän sanamuodot muutoinkin lisäävät kunnan velvollisuuksia tai ainakin antavat mahdollisuuden niin väittää. Nykyisessä laissa oleva velvoite neuvotella Saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana, on selkeämpi kuin lakiehdotuksen laajentava esitys.

Kunta näkee tulkinnallisuutta lisäävänä lakiehdotuksen mainintaa ”yhteisymmärrykseen pyrkien”. Käytännössä tulkinnallisuus voi näkyä esim. maankäy-

26.06.2018

tön suunnittelun vaikeutumisena ja pitkittymisenä vielä nykyisestään. Lakiehdotuksessa ei esitetä lakiin sisällytettäväksi mainintaa, että ”Tilaisuuden käyttämättä jättäminen ei estä viranomaista jatkamasta asian käsittelyä”. Jos lakiehdotuksen sanamuoto toteutuu, kunta pitää välttämättömänä sisällyttää lakiin nykyisen lain sanamuoto, joka takaa viranomaiselle oikeuden jatkaa asian käsittelyä.

Yhteistoimintavelvoitetta ei tule säätää ennen riittävän kattavia selvityksiä velvoitteen vaikutuksista perustuslailla turvattuun kunnalliseen itsehallintoon.

10 § Kokoonpano ja toimikausi

Uudessa lakiesityksessä 10 § *Kokoonpano ja toimikausi* Saamelaiskäräjiin kuuluisi 25 jäsentä (nykyisen 21 jäsenen sijaan) ja heistä tulee olla vähintään kuusi jäsentä Inarin kunnasta (nykyinen kuntakiintiö on kolme jäsentä)

Saamelaiskäräjälakityöryhmä totesi nykytilan arvioinnissaan, että ”Saamelaiskäräjien kokoonpanoa ja sääntelyä kiintiöistä olisi aiheellista tarkistaa siten, että ne vastaisivat nykyistä paremmin kuntakohtaista äänioikeutettujen lukumäärää”. Samassa kohdassa työryhmä laski, että Saamelaiskäräjillä tulisi Inarista äänioikeutettujen lukumäärän perusteella laskien olla 7 edustajaa, Enontekiöltä 1 ja Utsjoelta 3 sekä Sodankylästä 1.

Inarin saamelaisten edustajien määrää Saamelaiskäräjillä arvioitaessa on muistettava, että Inarin kunnan alueella asuu saamelaisalueen kunnista eniten saamelaisia, jotka jakaantuvat kielellisesti ja kulttuurillisesti pohjoissaamelaisiin, inarinsaamelaisiin ja kolttasaamelaisiin. Nykyisessäkään Saamelaiskäräjien kokoonpanossa ei toteudu alueellinen ja väestöllinen edustus.

Mikäli lakiehdotus toteutuu, kohtuullista on, että laissa säädetään kuntien edustajien vähimmäismäärät Saamelaiskäräjillä siten kuin saamelaiskäräjälakityöryhmä on tarpeelliseksi todennut eli saamelaiskäräjävaalien äänioikeutettujen mukaisiksi. Inarin kunnasta Saamelaiskäräjillä näin tarkastellen tulisi olla vähintään seitsemän edustajaa.

26 b § Valitus vaaliluetteloa ja itseoikaisua koskevassa asiassa

Inarin kunta pitää myönteisenä ja kunnan aikaisemman kannan mukaisena, että lakiehdotukseen sisältyy muutoksenhakumahdollisuus saamelaiskäräjävaalien vaaliluettelosta. Muutoksenhakumahdollisuus on tärkeä kansalaisten oikeusturvan kannalta

26.06.2018

Inarin kunnanhallitus

Timo Väisänen
kunnanhallituksen
II varapuheenjohtaja

Pentti Tarvainen
vs. kunnanjohtaja